Reportatge

HISTÒRIA

40 anys d'institut a les Borges

Nou edifici i nou món. L'octubre de 1980 començava el primer curs de l'institut de batxillerat de la capital garriguenca, el primer centre d'aquest tipus a la comarca, al qual s'afegiria, el 1996, el de la Granadella. El centre estrenava edifici, construït a l'antic camp de futbol, i ho estrenava tot. Començava un nou món, pel qual passarien milers de joves garriguencs.

Miquel Andreu
miquel@somgarrigues.cat
@lotigre

L'1 d'octubre de 1980 començaven les classes del que aleshores s'anomenava Instituto Nacional de Bachillerato Mixto de Borjas Blancas, amb un logo que encara tenia l'àguila franquista, tot i que feia 5 anys que havia mort el dictador. Eren temps de reconstrucció i reconfiguració de molts àmbits, entre els quals l'educatiu. Fins llavors, l'única manera d'estudiar batxillerat a la comarca –una comarca que encara no existia oficialment– era preparant-se per lliure als centres adoptats, és a dir, en escoles on es feien les classes però que no podien expedir el títol, per al qual venia un tribunal ambulant de Lleida a fer els exàmens. A les Borges, aquesta funció la feia el col·legi Mare de Déu de Montserrat, fins que el govern espanyol, en un procés d'incipient descentralització, va determinar que allà on hi hagués un centre adoptat s'hi fes un institut. I així es va fer a les Borges, on es van construir els dos edificis actuals als terrenys que, fins al 1974, havien sigut el camp del Futbol Club Borges. El centre es va posar en marxa amb dos grups per a cada un dels tres cursos de BUP i del de COU. El primer director va ser Josep Ramon Toll, veí de la Floresta i originari de Tamarit. Un parell de professors del Montserrat, un d'ells Josep Vallverdú, van fer el pas al nou centre, on calia opositar per obtenir plaça. Vallverdú tenia 57 anys i va començar ensenyant anglès, però al següent curs ja faria català fins a jubilar-se el 1988. Amb només 8 anys de docència devia deixar petjada, perquè l'any següent, el 1989, el centre va adoptar el seu nom, en un insòlit homenatge prematur.

Unificació amb l'FP

El 1989 va ser, també, el de la unificació de l'institut de batxillerat i el de formació professional (FP). Aquest segon s'havia creat el 1981, després d'haver estat una delegació de l'Instituto Politécnico Nacional de Lleida. Durant els primers anys, del 81 al 89, els dos centres van compartir instal·lacions, però cadascun tenia el seu equip directiu, el seu pressupost, la seua secretaria, els seus conserges... La fusió, imposada des de dalt, no va ser fàcil; de fet, estava prevista pel 1988 però l'intens debat entre la comunitat educativa de les dues branques va fer que es retardés un curs més. Així, el del 1989-1990 seria el primer curs unificat, ara ja sota el nom d'IES Josep Vallverdú i amb una direcció encapçalada per Raül Torrent, de la qual en formaria part, també, Antonieta Bernat, que procedia de l'FP i que l'any següent esdevindria directora, càrrec que ocuparia ininterrompudament durant els 30 anys següents, fins que aquest 2020 s'ha jubilat i l'ha rellevat Núria Sabaté.

> **Un dels professors que van passar del col·legi Montserrat al nou centre va ser Josep Vallverdú**

Espai principal de socialització

Naturalment, la funció principal de l'institut era l'educació dels nois i noies que havien decidit continuar estudiant després de l'EGB (educació general bàsica) obligatòria, és a dir, a partir dels 14 anys. Els que optaven pel batxillerat, la major part dels quals amb la idea d'anar després a la universitat, feien tres cursos de BUP (batxillerat unificat polivalent) i, després, si era el cas, el curs d'orientació universitària (COU). Els qui optaven per un ofici podien escollir electricitat-mecànica o administratiu, una divisió que sovint era, també, de gènere. Aquesta estructura, amb diferents noms i lleis (el 1990 vindria la LOGSE, el 1995 la LOPEG, el 2002 la LOCE...) és la que es mantindria durant molts anys; de fet, fins al 2013 no es va incorporar un nou cicle formatiu, el d'olis i vins.

Més enllà de l'apartat acadèmic, però, l'institut tenia una funció socialitzadora de primer ordre. D'entrada, a escala local era el punt de confluència dels alumnes del col·legi públic Joan XXIII (*escoles*) i del Mare de Déu de Montserrat (*frares*), amb la cohesió social que representava la barreja d'aquests dos mons. L'institut era, també, el lloc on coincidien per primera vegada joves de molts pobles de

> **Més enllà de l'apartat acadèmic, l'institut tenia, i té, una funció socialitzadora de primer ordre**

Des de bon principi

Junt amb la vida de l'institut ha evolucionat la d'Antonieta Forteza, membre del personal administratiu de la secretaria del centre. Hi va començar a treballar el 22 d'octubre de 1980 i, 40 anys després, continua al peu del canó. A l'inici, es va afegir a Anna Rufié, que havia començat un mes abans, i, posteriorment, s'hi incorporaria Carme Solé. Rufié es va jubilar el 2015 i Solé el 2014.

Aquest 2020 també ha estat el de la jubilació d'un grup de docents que hi van entrar els primers anys. A més de la directora Antonieta Bernat, és el cas de Josep Grau, que hi va començar el 1983, M. Carme Calderó el 1988, Xesco Guasch i Ramon Rosselló el 1989 i M. Carme Llobera el 1991. També s'han jubilat Amadeu Bonet, que hi va entrar el 1997, i M. Eugènia Martí, que ho va fer el 2007. FOTO: Arxiu I.J.V.

Reportatge

Els edificis de l'institut es van construir als terrenys que fins poc abans havien sigut el camp de futbol de l'FC Borges. Es van estrenar el curs 1980-1981.

FOTO: Arxiu I.J.V.

Els estudis de formació professional es van deslligar de Lleida el 1981. El 1989 s'unificarien amb els de batxillerat.

FOTO: Arxiu I.J.V.

El laboratori de ciències, una de les moltes aules amb què es va dotar el centre.

FOTO: Arxiu I.J.V.

Les celebracions al pati han estat molt freqüents al llarg dels anys. Carnestoltes, calçotades, Sant Jordi o la festa de Comiat en són algunes.

FOTO: Arxiu I.J.V.

les Garrigues, cosa que ampliava enormement els cercles de relació en una etapa clau de formació vital.

Fora de les aules hi havia nombroses ocasions que reforçaven aquest rol comunitari, com ara les festes de Carnestoltes, la Castanyada, els dinars de germanor –tant al pati del centre com a fora– i, sobretot, les 24 Hores d'Esport, que es van començar a fer el 1990 i que fins al tombant de segle eren ininterrompudes, nit i matinada incloses. Ara se segueixen fent, però fragmentades en horari diürn. A la dècada dels 90, les 24 Hores eren tot un esdeveniment que, com moltes altres activitats, tenien un impacte més enllà del mateix centre. En una època en què l'oci era més limitat que ara i, sobretot, eminentment presencial, jornades com aquelles eren un dels pilars que explicaven la centralitat que tenia l'institut en el seu entorn.

L'ESO, que es va implantar progressivament a partir de 1996, és un dels grans punts d'inflexió

El canvi radical de l'ESO

Aquesta permeabilitat entre centre i entorn va canviar amb l'arribada de l'ESO (educació secundària obligatòria). Implantat progressivament a partir de 1996, va suposar l'entrada d'alumnes de 12 anys. Això va portar una nova manera de fer les classes i serveis nous com el de menjador, però també va anar acompanyat del tancament complet del perímetre del recinte i, pel motiu que sigui, de la pèrdua d'algunes d'aquelles festes. L'oci i la socialització del jovent també havien canviat. Amb l'ESO, a més, que allargava l'educació obligatòria fins als 16 anys, els alumnes del col·legi Montserrat i els del Joan XXIII de les Borges passaven de compartir quatre cursos a només dos, els de batxillerat, ja que al Montserrat també s'impartia ESO. Per contra, el nou sistema va suposar un augment d'alumnes, tots els de les escoles associades de la comarca que acaben 6è de Primària. Dels 2000 cap aquí també ha sigut una etapa de projecció internacional del centre, gràcies a iniciatives europees com el programa Comenius o altres intercanvis, com el que es manté actiu, des de fa una dècada, amb un institut dels Estats Units.

L'any 2005, amb motiu del 25è aniversari de l'institut, es va inaugurar l'escultura que presideix l'entrada a l'edifici, obra d'Amadeu Bonet i Raül Torrent. Simbolitza un arbre que creix, amb 25 branques de diferent mida. Ara, aquest és el logo de l'institut, molt lluny, ja, en tots els sentits, d'aquella àguila del 1980. En un context de pandèmia inimaginable fins ara, el centre continua el seu camí, traçat per generacions i generacions de joves garriguencs, que el faran arribar, aviat, al 50è aniversari.